

Selecteren van bronnen op het internet

1 december 2006

Auteur: Dirk Rommens

Volume: 36

Nummer: 2

Pagina's: 8-20

Documenten

- [vonk_jrg36_013.pdf](#)

8 selecteren van bronnen op het internet dirk rommens 82 van de scholieren op het voortgezet onderwijs checkt amper de informatie die ze op internet aantreffen snel en makkelijk resultaat hebben dat is waar het om draait bij scholieren betrouwbaarheid van de bronnen lijkt niet mee te tellen bron edusite.nl edusite kortnieuws 15951 twee dagen nadien verscheen op dezelfde site een reactie van margreet van den berg¹ zeer toepasselijk ingaand op de inhoud van het onderwerp maar is deze informatie wel gecheckt het persbericht is niet verstuurd door motivation² maar door malmberg die heeft uit het rapport geciteerd maar het rapport zelf staat voor zover ik weet niet online de rapportage van malmberg zou dus ook een halve waarheid kunnen zijn en waarom moeten jongeren de informatie checken dat is zinvol als je de waarheid wil achter halen maar veel jongeren maken een werkstuk om een voldoende te krijgen en knippen en plakken van een willekeurige site volstaat daarvoor soms er zijn legio manieren om het checken van informatie onderdeel te maken van een opdracht e toon van dit artikel is meteen leerlingen maar voor het eerst in de gezet leerlingen krijgen al te geschiedenis van het onderwijs zijn leraren vaak opdrachten om een en hun leerlingen niet vanzelfsprekend voor ander op het internet te zoeken veel leerlingen beheersen de technische waarbij ze niet kritisch hoeven te computervaardigheden beter dan hun zijn deze kritiek brengt echter geen leraren kristmundsson 2000 geciteerd oplossing aan voor het feit dat de leerkracht in kuiper e a 2003 3 helemaal niet is opgeleid om de gevonden sites te beoordelen op adequaatheid juist de waarheid de op het eerste gezicht heid met andere woorden waar haalt de aanvaardbare stelling dat leerlingen super leerkracht de ervaring vandaan om te oor surfers zijn en leerkrachten klungelaars⁴ delen over de gevonden bronnen meer klopt echter helemaal niet met de resultaten nog je zou als leerkracht een stap voor uit onderzoek dat zich evenwel enkel richtte moeten zijn op het surfgedrag van de op de leerlingen het is dan ook de bedoe 36e jaargang nummer 2 december 2006 9 ling dat leerkrachten na het lezen en het in eerste deel van dit artikel belichten we dit de praktijk toepassen van dit artikel op een onderzoek in het tweede deel zoeken we aanvaard-

baar niveau komen om hun leer naar de mogelijkheden om internetbronnen lingen te begeleiden de afstand tussen de te evalueren in het derde zogezegde voor- sprong van de leerlingen deel geven we voorbeel ten opzichte van de kennis en kunde van de den van good practice je zou als leerkrachten kan hierdoor enkel kleiner om te besluiten met de leerkracht een worden de leerkrachten kunnen er dus samenvatting van dit arti stap voor moeten slechts baat bij hebben bij een on- derken kel we doorspekken het zijn op het surf ning van de problematiek en zich zekerder geheel met enkele les gedrag van de voelen bij de uitdaging om zelf mo- gelijke suggesties leerlingen stappen te zetten naar een betere begelei ding van de leerlingen uitgangspunten voor het laten we vooraleer in te gaan op dit gebruik van internet onderzoek duidelijk maken wat we ver staan onder de toegevoegde waarde van het internet in het onderwijs in de vorm van hoe het er in werkeli- jkheid aan toegaat bij een fundamentele vraag welke eisen stelt zoekende kin- deren en jongeren is door de het gebruik van internet als informatiebron in onder- zoekers samengevat in het volgende de onderwijssituatie met het oog op het overzicht figuur 1 daarbij is vooral de ontwikkelen van valide en voor leerlingen rechterkolom belangwekkend in het licht betekenisvolle kennis dit was ook het van onze benadering uitgangspunt van kuiper e a 2003 3 in het december 2006 nummer 2 36e jaargang 10 hieruit blijkt dus duidelijk dat het niet zo is sociale con- trole op het surfgedrag van de dat kinderen vanzelf de vaardigheid ver kinderen onderzoekers zijn het erover werven om a de gewenste informatie te eens dat het censureren filters aanbrenge vinden b die dan nog te verwerken tot enkel een maatregel kan zijn voor de diepgaande en betekenisvolle kennis en c allerkleinste surfers het grote en uitda de betrouwbaarheid van de gevonden infor gende werk is dat van begeleiding door de matie te beoordelen leerkrachten op school en de ouders thuis het is al doorgedrongen bij instanties die doelen proberen te bereiken is een dat je ook een opleiding moet voorzien als belangrijke taak van de school de opdracht je iemand een internetverbinding verkoopt van de leerkracht is niet te onderschatten er wordt zelfs al een hele dag opleiding ook al omdat het een volledige nieuwe voorzien lees ik in de advertentie in de benadering is van het aanbrenge van krant leerstof het is vandaag de dag niet de leerkracht ook hier kunnen we het overzicht van de die de waarheid verkon onderzoekers aanhalen om de richting aan de eerste de digt maar het internet dat te geven voor doel- matig internetgebruik beste onverlaat zoveel eigen waarheden figuur 2 de rechterkolom geeft een aantal kan onzin kent dat leerlingen erin strategieen aan vertellen op zijn verloren lopen daar waar website en hij zal het houvast van de leer de specifieke taak voor de leerkrachten wellicht nog bijval kracht een richts- noer is nederlands is hierbij niet te onderschatten krijgen ook was voor de kin- deren hun opleiding was is gericht op het komen de leerlingen in lineaire lezen zeg maar het benaderen van hun directe omgeving in teksten die zich regel na con- tact met zoveel ongecontroleerde regel bladzijde na blad informatie dat het de onzekerheid alleen zijde voor de ogen en bij hoe ver verwijderd versterkt hand- boeken cursussen woor voorkeur op papier enkel staat stond de denboeken ency- clopedieen daarente als dode letter laten opleiding van gen zijn door zoveel mensen gecontroleerd lezen tussen haakjes leerkrachten van dat ze weinig of

geen foute informatie deze bijdrage kan ook het huidige bevatten wikipedia⁵ de alom geprezen gelezen worden als digi leesgedrag van digitale encyclopedie samengesteld door tale tekst⁶ hoe anders is jongeren de gebruikers wordt zelfs door een eigen de levendigheid van de ontwerper in vraag gesteld er komt immers hypertext op het internet een tegenhanger waarbij de inhoud met andere woorden hoe gecontroleerd wordt op juistheid anders lezen de leerlingen van hun scherm hoe ver verwijderd staat stond de oplei de eerste de beste onverlaat kan onzindig van leerkrachten van het huidige vertellen op zijn website en hij zal wellicht leesgedrag van jongeren in het bestek nog bijval krijgen ook en ik heb het hier nog van dit artikel zou de didactische aanpak niet over de verziekte geesten die binnen van deze nieuwe vorm van lezen ons te ver dringen tot in de slaapkamer van onze voeren hiervoor verwijs ik naar het al kinderen suggestie plaats de computer geciteerde onderzoek en naar didactische liever in de leefkamer dan heb je vanzelf adviezen 36e jaargang nummer 2 december 2006 11 laten we even teruggaan naar bovenstaande 1 het ontwerpen van leeromgevingen vraag welke eisen stelt het gebruik van waarin het gebruik van internet als informatiebron in de onderwijs informatiebron is ingebed in een onder situatie met het oog op het ontwikkelen van zoekgerichte curriculumcontext hier valide en voor leerlingen betekenisvolle ken wordt gealludeerd op de idee dat het nis het is onmogelijk om pasklare antwoord samenwerken met collega s van diverse den of beste keuzes te geven ook al vakdisciplines en het integreren van omwille van de snelheid waarmee het internet vakken een toegevoegde waarde biedt wijzigt ik kan enkel in het licht van het voor aan het internetgebruik gaande een aantal mogelijke hints geven hoe je als leerkracht stappen kunt zetten in de 2 het bevorderen van de ontwikkeling begeleiding van leerlingen in hun zoektocht van dergelijke complexe vaardigheden op het internet bovendien geven de onder we denken hier aan het begrijpend zoekers toe dat er op dit terrein nog maar lezen critical reading skills in de weinig research is gebeurd van hoe de didac taalvakken tische begeleiding het meest effectvol zou moeten verlopen wie ben ik om voorlopend 3 het omzetten in modellen voor de op verder onderzoek de indruk te geven dat begeleiding van leerlingen de good er vaststaande succesformules bestaan practices die je op het internet kunt vinden het is in dit perspectief dat wij de onderzoekers stellen enkel een aantal deze materie in het derde deel van aanbevelingen voor die we zelf in de dage deze bijdrage concreet benaderen lijkse lespraktijk kunnen proberen te inte greren mijn opmerkingen tussen vierkante haken december 2006 nummer 2 36e jaargang 12 evalueren van herkenbaar toch is het goed om deze ver internetinformatie schillen heel nadrukkelijk te leren ontdek ken aan de hand van eigen onderzoek kan de leerkracht een persoonlijke visie ontwikkelen hiervoor is een oppervlakkig bekijken van op de hanteerbaarheid van websites voor een site uit den boze de trage methode zijn lessen hij kan zich in eerste instantie van het doorgronden van een site staat bekwamen om zijn surfgedrag te ontwik haaks op het zapgedrag van de gebruiker kelen en vanuit die ervaring vertrouwen uit onderzoek blijkt dat de jongeren de opbouwen om in de klas met de leerlingen sites met veel tekst mijden en als ze erop aan de slag te gaan het coachen kan ook terecht komen deze site meteen verlaten in stappen gebeuren waarbij bronnen jon-

gens hebben nog meer de neiging dan onderzoek de basis vormt om evaluatie meisjes om teksten ongelezen te laten ook criteria toe te passen al is de surfpraktijk compleet anders dan moeten de leerkrachten er durven op wijzen soorten bronnen dat vluchtigheid tot veel verkeerde interpretaties kan leiden wat door webmasters in zijn bijdrage evalueren van internetinfor in hun voordeel wordt uitgebuit een matie benadert gilbert deketelaere⁷ het praktijk die vooral ingegeven wordt door internet in een aantal te nemen stappen winstbejag en er wordt veel geld verdiend vooraleer tot evaluatiecriteria over te gaan op het internet is het belangrijk te zien over welke websites we het hebben het is pas in functie van de alle volgende suggesties dienen uiteraard doelen dat je immers kunt oordelen aangepast te worden aan de leeftijd en het opleidingsniveau van de leerlingen ook een eerste stap is de categorie en te binnen de groep leerlingen zijn er heel wat achterhalen waartoe de website behoort verschillen voorzie in ieder geval voor de want elke soort heeft immers eigen bedoe voortrekkers van het internet uitdagende lingen persuasieve websites commerciële opdrachten wat vind je fout aan de manier websites informatieve websites nieuws waarop de makers van de website hun doel websites persoonlijke websites het her willen bereiken hoe zou je het doel zelf kennen van de sites is al een onderzoek aanbrengen vooral de taal zwakkere leerwaard het gaat niet alleen vaak om een lingen zullen begeleiding nodig hebben het combinatie van bedoelingen maar in veel is ook een goed idee om op die manier het gevallen om een opzettelijke verdoezeling sociale leren te bevorderen door goed en verdraaiing van bedoelingen meest gekozen teams zelf op voorhand samen te uitgesproken op dat terrein zijn de humoris stellen en ook af te wisselen leerlingen leren tische sites maar die zijn ook makkelijk graag van andere leerlingen 36e jaargang nummer 2 december 2006 13 suggestie 1 bekijk samen met de leerlingen vooraf gekozen heel ondubbelzinnige herkenbare sites met duidelijke kenmerken volgens bovenstaande categorieen gebruik heel gerichte vragen die naar de categorie leiden koppel terug naar de lessen waarin het over dit soort informatie gaat communicatiemodel persuasieve informatieve teksten nodig beamer internetverbinding laat de leerlingen per twee door jou gekozen sites bekijken zelfde type vraagstelling waarbij er telkens een verantwoording is met concrete bewijzen hiervoor zou een webquest⁸ een mogelijk hanteerbare vorm kunnen zijn nodig laptops computers internet suggestie 2 bekijk samen met de leerlingen een website waarbij diverse doelen te herkennen zijn laat de leerlingen zoveel mogelijk categorieen zoeken en daarvoor bewijzen aangeven selecteer een hoofdcategorie laat ze daar ook een kort digitaal verslag over maken schrijfoefening nodig beamer internetverbinding geef de opdracht aan de leerlingen om per twee een door jou geselecteerde website te bekijken en de doelen aan te geven laat de leerlingen kort notitie nemen want er moet in de volgende les mondeling verslag gegeven worden nodig laptops computers internet in de daaropvolgende klassikale bespreking wordt verslag gegeven aan de hand van het bekijken van de website klassengesprek waarbij ook al aandacht kan gaan naar de vormgeving zie verder nodig beamer internetverbinding of schermafbeeldingen suggestie 3 de betrouwbaarheid kan ook voor een deel afgeleid worden uit de domeinnaam toon een aantal sites met een domeinnaam als ac be gov of com laat de leerlingen

herkenningspunten vinden nodig beamer internetverbinding december 2006 nummer 2 36e jaargang 14 evaluatiecriteria de publicatie digitale leermiddelen voor het secundair onderwijs van het departement onderwijs werd in 2005 in alle secundaire scholen verspreid de digitale versie⁹ is te vinden op klascement de portaal-site voor en door leerkrachten een van de 46 lesfiches met heel bruikbaar lesmateriaal handelt over het evalueren van websites¹⁰ aan de hand van een aantal criteria die algemeen worden aanvaard kan de leerkracht nagaan in welke mate de website voldoet aan de diverse eisen dit zijn de vragen die naar een beoordeling leiden criteria voor het beoordelen van websites nauwkeurigheid betrouwbaarheid beschrijft men feiten of fictieve gegevens is de tekst komisch ironisch bedoeld is een auteur aanwijsbaar autoriteit wie is de auteur is de auteur beroepshalve met het onderwerp bezig is de auteur verbonden aan een educatieve instelling is een biografie van de auteur te raadplegen is er een verwijzing naar andere werken van de auteur kun je contact opnemen met de auteur op welke manier is er een link naar about us wat leert ons die informatie verwijzen andere internetbronnen naar deze site objectiviteit beschrijft de auteur feiten of een mening is de auteur bevooroordeeld op politiek ideologisch cultureel religieus vlak spreekt de auteur genuanceerd over een onderwerp of eerder eenzijdig is de toon van de tekst eerder zakelijk nuchter of emotioneel gaat het over feiten of over bedekte reclame is informatie goed gescheiden van reclame waarvoor wordt reclame gemaakt actualiteit kun je de datum achterhalen wanneer de tekst geschreven is is de informatie up to date is het belangrijk dat de informatie up to date is wordt de pagina regelmatig geupdatet is er een link naar what's new 36e jaargang nummer 2 december 2006 15 reikwijdte en diepgang wordt het onderwerp eerder oppervlakkig of uitgebreid uitgewerkt is de site afgewerkt of nog under construction wordt de structuur van de site duidelijk gemaakt kun je de internetinformatie vergelijken met offline bronmateriaal wordt een bibliografie over het onderwerp aangeboden als het over links gaat wat is de kwaliteit ervan is de pagina meer dan een aanbod van links vormgeving is de lay out verzorgd is er een overvloed aan fotomateriaal zodat de pagina langzaam inlaadt kun je makkelijk navigeren doorheen de site zijn er tikfouten taalfouten grammaticale fouten daarnaast bevat de publicatie digitale leermiddelen voor het secundair onderwijs een aantal suggesties didactische toepassingen die je online via klascement kunt nalezen suggestie 4 de interactieve hotpotoefening evalueren van internetinformatie¹¹ van gilbert deketelaere kan door de leerlingen individueel gemaakt worden de klassikale correctie kan een zinvolle afronding zijn ook al is de attitude om kritisch internet te gebruiken niet in een test te gieten suggestie 5 de tekst die volgt op haar reactie zie inleidende quote is een suggestie van margreet van den berg die zeker mogelijkheden biedt om als leerkracht de nodige begeleiding te geven geef leerlingen twee bronnen en vraag ze die te vergelijken en hun eigen mening te geven over wat ze hebben gelezen vraag ze om hun bronnen met een korte beschrijving en een waardering op te nemen in furl your personal web file¹² laat de leerlingen elkaars bronnen evalueren en vergelijken december 2006 nummer 2 36e jaargang 16 voorbeelden van good practice leerkrachten die de redenering volgen dat begeleiding meer is dan louter zoek het eens op op het internet hoeven het warme water niet opnieuw

uit te vinden ze kunnen zich inspireren op wat collega's en instanties al hebben voorgedaan uit hun bevindingen kunnen nieuwe praktijkmodellen groeien we stellen enkele good practices voor de criteria die deze websites hanteren zijn opgenomen in het digitale overzicht gehanteerde beoordelingsnormen websites 13

maki¹⁴ is de site die pretendeert alles over kindersoftware en internet voor thuis en school te zijn de recensenten beoordelen educatieve sites met meer klemtoon op heldere navigatiestructuur snelheid interactiviteit en veiligheid deze invalshoek gericht op het lager onderwijs kan zeker helpen om een of andere site aan te raden bij collega's en zelf te gebruiken in de lessen klascement¹⁵ de portaal-site voor en door leerkrachten han teert uiteraard een aantal educatieve normen in eerste instantie omdat enkel sites in aanmerking komen die een zinvol gebruik toelaten in het onderwijs die sites worden voornamelijk aangebracht door collega's wat het voordeel heeft dat ze vaak al gebruikt werden in het onderwijs bij elke bijdrage die aan klascement al dan niet wordt toegevoegd door de moderatoren wordt een aantal criteria overlopen er wordt wel een groter belang gehecht aan de criteria voorafgegaan door een deze normen zijn gebaseerd op de dutchess¹⁶ kwaliteitscriteria op marant¹⁷ worden surfplanken gebruikt die bedoeld zijn om het surfen te leren met de surfplank kunnen kinderen in korte tijd de vaardigheden de kennis leren verwerven om online beschikbare informatie de kennis te vergaren selecteren waarderen en verwerken de criteria ter beoordeling van websites voor kinderen worden beoordeeld met een scoreformulier de webdetective¹⁸ is ontwikkeld door het directie overleg bibliotheken overijssel dobo in het kader van het project samenhang kwaliteit op deze homepage leert de gebruiker op verschillende manieren kennis te maken met een site je gaat op zoek naar het doel van de site en het eigen doel je ontdekt of een site betrouwbaar is en waarop je moet letten je krijgt een certificaat en dan volgen drie oefeningen als extra krijg je een checklist die je altijd kunt gebruiken als je weer moet zoeken op internet 36e jaargang nummer 2 december 2006 17 hoe leer je zelfstandig en verstandig omgaan met internet dat is het uitgangspunt van kennisnet¹⁹ de internetorganisatie voor het onderwijs deze nederlandse stichting is een toonaangevend schoolvoorbeeld voor wat er op het vlak van educatieve informatie voorhanden is je vindt er zowat alles over de meest voor komende internetactiviteiten en beveiligingsproblemen en oplossingen op een rijtje alles wat met internet te maken heeft komt aan bod het is duidelijk dat handboekuitgevers de ict boom zeg boem met gemengde gevoelens tegemoet zien het handboek als enige bron van informatie heeft afgedaan en zal in de toekomst wellicht een onderdeel zijn van een leerpakket een voorbeeld van deze nieuwe aanpak vind je bij studiehulp²⁰ ik kies hier opzettelijk een nederlands product opdat vlaamse uitgeverijen zich niet benadeeld zouden voelen online informatie uit betrouwbare bron is de slagzin op de site krijg je een complete internetbibliotheek voor het voortgezet secundair onderwijs deze site is commercieel wat niet wil zeggen dat de benadering zou ingaan tegen de didactisch pedagogische onderwijsopvattingen wel integendeel samenvatting uitgaande van verkeerde veronderstellingen want het beklijvende leren is meer dan het kan een leerkracht een minderwaardig zoeken naar prentjes en het kopiëren en heidscomplex cultiveren en ervan uitgaan plakken van teksten dat zijn leerlingen een

gave hebben om de daar is jammer genoeg internetwereld te verkennen waar hij geen of nog te weinig onderzoek kinderen hebben minder affiniteit mee heeft vanuit zijn eigen naar gedaan hulp nodig om uit opleiding het grote aanbod toch is een didactisch van kaf het koren veronderstellen dat het internetgebruik streven een noodzaak in te onderscheiden automatisch het leren bevordert blijkt uit het huidige informatie onderzoek niet zo vanzelfsprekend te zijn aanbod daarbij is de kinderen kunnen wel het technische aspect leerkracht een goede oppervlakkig onder de knie hebben richtingaanwijzer op voorwaarde dat hij zelf inhoudelijk hebben zij zeker hulp nodig om de nodige ervaring opdoet om vanuit deze uit het grote aanbod van kaf het koren te zoektocht op een adequate manier het web onderscheiden het leren via het internet is te verkennen daarbij kan hij ondersteuning bovendien ook niet zo vanzelfsprekend krijgen en zich laten leiden door een aantal december 2006 nummer 2 36e jaargang 18 concrete aandachtspunten om het web te op het internet daarbij zijn voorbeelden van doorgronden aangezien ook andere good practice haalbare stappen naar instanties en collega s al een weg hebben kennisuitbreiding bij de leerlingen via het afgelegd kan hij een beroep doen op de internet bedoeling van dit artikel is de expertise van deze ervaringen collega s daarbij stapstenen aan te reiken om deze weg te bewandelen feedback is door zelf op een gedegen manier samen te dan ook een bijzonder belangrijke aanvulling zoeken met zijn leerlingen naar concrete op dit artikel reacties en ervaringen zijn peilpunten en die te toetsen aan resultaten welkom op de weblog om de generatie van jonge gebruikers of via e mail adequaat te begeleiden op hun zoektocht dirk rommens dirk dirkrommens be dirk rommens be klascement net index php menu contact keuze dirk mediagrafie noten en verwijzingen naar digitale informatie websites en documenten 1 ict en onderwijs blogspot com 2006 04 zoekgedrag leerlingen html 2 malmberg nl nieuws 20060418zoekgedrag htm 3 kuiper e volman m terwel j 2003 internet als informatiebron in het onderwijs een verkennings van de literatuur pedagogische studien 81 6 p 423 443 klascement net dirk vonk internet als informatiebron verkenning literatu ur kuipervolman pdf 4 artikels in cos moderne talen en ict ict en het secundair onderwijs in vlaanderen klascement net dirk vonk artikels cos talen en ict ict in vlaanderen pdf 36e jaargang nummer 2 december 2006 19 5 nl wikipedia org wiki 6 klascement net dirk vonk selecteren van bronnen digitale versie doc 7 klascement net dirk vonk gilbert deklaere rtf 8 webkwestie nl 9 klascement net index php menu ictmenusec 10 klascement net index php menu ictmenusec keuze fichedetail doc 60 11 klascement net uploads ictmenu download 60 evaluerenvaninternetinformatie htm 12 furl net 13 klascement net dirk vonk overzicht gehanteerde beoordelingsnormen websites doc 14 fullmoon nl maki krant html 15 klascement net 16 kb nl dutchess manual quality html 1 17 marant ed nl surfplank index html 18 webdetective nl colofon html 19 leraar veilig kennisnet nl 20 studiehulp malmberg nl december 2006 nummer 2 36e jaargang 20 andere websites zoekwijzer kritisch omgaan met het internet bib kuleuven be mfar zoekwijzers internetkritiek htm aps investeren in krachtig leren aps nl apssite artikels te lezen via de digitale versie van dit artikel zie noot 6 1 normen voor informatievaardigheden in het vo onderwijs vertaling van de american library association 1 november 2005 2 beoordelingscriteria

sites voor recensenten bron makisite 3 de digitale schooltas 4 speuren naar kwaliteit met internet detective 5 media educatie en het nieuwe leren een onderzoek naar de inhoud van media educatie en de inpassing van media educatie in het nieuwe leren augustus 2003 6 elo met webquests presentatie 7 onderzoek leerlingen en ict 8 multimediale analyse van websites 9 criteria ter beoordeling van websites voor kinderen school advies dienst uit nijmegen 10 schoolzone 36e jaargang nummer 2 december 2006